

Motywacja osiągnięć w karierze międzynarodowej przyszłych pedagogów a ich nadzieja na sukces

Future pedagogues' motivation concerning international career and their hopes for success

Słowa kluczowe: rynek pracy, motywacja osiągnięć w karierze międzynarodowej, pedagodzy.

Key words: labour market, motivation for pursuing on international career, pedagogues.

Abstract. The majority of young people who graduate from a higher education institution expect to find a job that would allow them to pursue a career of their choice. According to various studies and reports, more and more young people decide to satisfy their aspirations on the international market. Such decisions are conditioned by the difficult situation on the national labour market, but also by the students' desire to pursue an international career, as well as their hopes and conviction that they will succeed.

The article offers an analysis of the study conducted in a group of pedagogy students graduating from the three biggest higher educational institutions in central-eastern Poland.

Wstęp. Kształcenie pedagogiczne przygotowuje młodych ludzi do pełnienia ważnych ról społecznych, do pracy z różnymi grupami wiekowymi, wyposaża ich w kompetencje przydatne w zawodzie nie tylko nauczyciela, ale także doradców zawodowych i rodzinnych, kuratorów sądowych, asystentów służb społecznych, wychowawców specjalistycznych podejmujących pracę z dziećmi przejawiającymi deficyty fizyczne i psychiczne, animatorów kultury, osób w różny sposób wspomagających podopiecznych w ich rozwoju oraz wspieraniu tych, którzy nie radzą sobie z problemami życiowymi, zawodowymi itp. (por. E. Murynowicz-Hetka, 1998, s. 3–4). Edukacja ta z jednej strony ma zapewnić zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych w przyszłym zawodzie oraz kształtować społecznie pożądane cechy osobowości, z drugiej stworzyć optymalne warunki udanego startu zawodowego i pomyślnej transycji z edukacji na rynek pracy zarówno krajowy, jak i międzynarodowy. Tego oczekują studenci i ich rodzice oraz szerokie otoczenie społeczne, w tym ich nauczyciele i pracodawcy. Jednak rzeczywistość często odbiega od tych oczekiwań. W procesie edukacji istotne staje się zatem kształtowanie tych cech, które stanowią będą ich trwałe przekonania określające podmiotowe funkcjonowanie na rynku pracy i w przyszłym środowisku społeczno-zawodowym. Dlatego podejmując badania nad motywacją osiągnięć zawodowych w karierze międzynarodowej przyszłych pedagogów, rozpatrywana ona będzie w kontekście ich nadziei na sukces (por. A. Bańka, 2005).

Teoretyczne podstawy badań. Podstawowymi kategoriami w podjętych badaniach są: kariera zawodowa, motywacja osiągnięć i nadzieja na sukces.

Pojęcie „kariera” jest definiowane na wiele sposobów. Raz kładzie się nacisk na osiągnięcia, innym razem na kolejność zajmowanych stanowisk i ich rangę, pełnione role czy zmiany wzorów wykonywanej pracy lub też zdobyte doświadczenia zawodowe. I tak na przykład kariera według *Słownika wyrazów obcych* oznacza szybkie zdobywanie coraz wyższych stanowisk w działalności społecznej, naukowej i zawodowej, dobra pozycja życiowa, jak również przebieg pracy zawodowej człowieka w ciągu jego życia, wyznaczony „ścieżką awansową” w zawodzie lub przechodzenie do innego rodzaju pracy (W. Kopaliński, 2000).

Interesująca nas kariera przyszłych pedagogów obejmować będzie ich przygotowanie do pełnienia przyszłych ról zawodowych zarówno w kraju, jak i poza jego granicami, dalszą sekwencję zmian w życiu zawodowym, stanowiących odzwierciedlenie ich motywacji osiągnięć i podejmowania wciąż nowych wyzwań, rzeczywistego rozwoju kompetencji i odnoszonych sukcesów dających poczucie własnej wartości.

Według J. Reykowskiego (1979) niezaspokojenie potrzeb poczucia własnej wartości (potrzeby znaczenia, osiągnięć, uznania, dążenia do samorealizacji) to jeden z najsilniejszych czynników wywołujących stan napięcia motywacyjnego. A. Maslow określił tę grupę potrzeb jako potrzeby wzrostu. Ten rodzaj motywacji zdaniem Zimbardo (1999) określa się mianem motywacji osiągnięć i polega na potrzebie wykonania czynności tak szybko i dobrze, jak to tylko możliwe w celu osiągnięcia bądź przekroczenia wysokich standardów. Motywacja osiągnięć ma związek z interpretacją przyczyn sukcesów i porażek, zależy od optymistycznego bądź pesymistycznego stylu atrybucji czy też wartości, które społeczeństwo wpaja. Ponadto motywacja osiągnięć zależy od czynników motywujących jednostkę do działania zmierzającego do osiągnięcia celu (por. A. Bańka, 2005, s. 17–18).

Motywacja osiągnięć bierze swój początek w badaniach D.C. Mc Clellanda i J.W. Atkinsona. Zainteresowanie tą problematyką zaowocowało dalszymi badaniami i wypracowaniem nowych teorii. O ile u podstaw teorii motywacji Mc Clellanda leżą emocje, które powstają w wyniku rozbieżności pomiędzy oczekiwaniami (poziomem adaptacji) a aktualną stymulacją (ściślej: percepcja aktualnej sytuacji), a motyw osiągnięć to syndrom „do współzawodniczenia ze standardami doskonałości” np. możliwie najlepszym wykonaniem pracy (zadania) lub współzawodnictwa z innymi ludźmi, o tyle koncepcji A.J. Elliota i H.A. Mc Gregora motywacja osiągnięć zakłada występowanie następujących motywów: a) dążenia do doskonałości w realizacji zadań w konkurencji i w relacjach z innymi; b) nastawienia na realizację siebie i dążenie do doskonałości dla samej satysfakcji z jej osiągnięcia, c) unikania utraty szacunku w oczach innych; d) unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie (por. R. Bera, 2003, s. 95–97; A. Bańka, 2005, s. 35–36).

Z motywacją osiągnięć wiąże się nadzieja na sukces. Zdaniem K. Obuchowskiego (2002) „pozwała ona człowiekowi utrzymać zdolność do pozytywnego działania w sytuacji z pozorów bez wyjścia i sprzyja przekraczaniu własnych możliwości” (s. 24). Nadzieja na sukces jest skorelowana ujemnie z negatywnymi emocjami, a dodatnio z pozytywnymi. Osoby charakteryzujące się wysokim poziomem nadziei na sukces,

w porównaniu z osobami o poziomie niskim, wykazują większe poczucie własnej wartości i satysfakcji z życia, są bardziej skłonne do radzenia sobie z problemami (Bańka, 2005, s. 11). Również dodatni związek satysfakcji z życia i nadziei na sukces przedstawiają badania przeprowadzone przez T.C. Bailey i C.R. Snyder, z których wynika, iż osoby, które odczuwają większą satysfakcję z życia przejawiają również większą nadzieję na odniesienie sukcesu (2007, s. 237–239). Z kolei badania S. Peterson i K. Byron (2008) wskazują, iż nadzieja na odniesienie sukcesu warunkuje wysokie osiągnięcia w pracy osób zatrudnionych w różnych zawodach i na różnych stanowiskach.

Ważna z punktu widzenia przygotowania do pełnienia przyszłych ról życiowych i zawodowych młodych pedagogów jest konieczność kształtowania w młodych ludziach nadziei, iż podejmowane przez nich działania zmierzają do określonego celu i w znacznej mierze od ich wewnętrznego nastawienia zależeć będzie, czy uda im się sprostać realizacji własnych ambicji.

Założenia badawcze. Motywację osiągnąć w karierze zawodowej przyszłych pedagogów zbadano skalą opracowaną przez A. Bańkę (2005) składającą się z 36 pozycji, na podstawie których określono ogólny poziom motywacji oraz cztery czynniki: unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie; dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej; nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm oraz unikanie utraty szacunku w oczach innych.

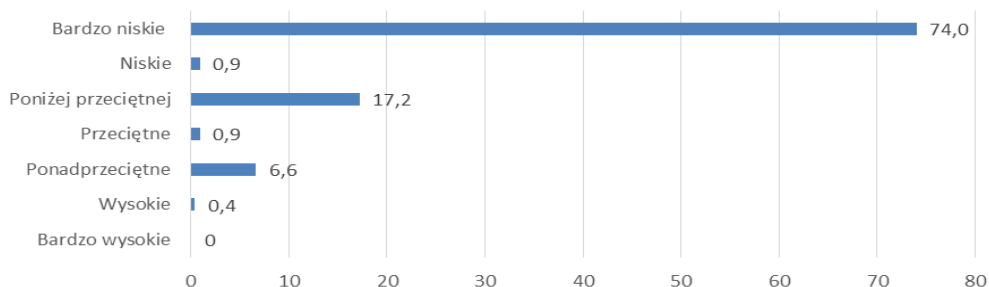
Natomiast nadzieję na sukces określono na podstawie 12 twierdzeń (w tym ośmiu diagnostycznych) (Łaguna i in., 2005). Zawiera cztery pozycje odnoszące się do przekonań o silnej woli, cztery pozycje odnoszące się do przekonań o umiejętności znajdowania rozwiązań oraz cztery pozycje buforowe. Respondenci byli proszeni o wyobrażenie sobie siebie w różnych kontekstach sytuacyjnych i w różnym czasie. W kwestionariuszu zawarto dodatkowo pytania dotyczące planów zawodowych.

Badania przeprowadzono w maju 2014 roku wśród 227 studentów kończących edukację pedagogiczną w trzech ośrodkach akademickich: UMCS – 77 osób, APS – 72 i UPH – 78. W grupie tej kobiety stanowiły 96,9%. Badaniami objęto tylko 7 mężczyzn (3,1%). Świadczy to o silnie sfeminizowanym zawodzie pedagoga. Około połowa badanych osób zamieszkiwała na wsi (47,6%), a pozostali w miastach (52,4%). Studenci reprezentowali różne specjalności, jednak dominowały wśród nich osoby studiujące profilaktykę społeczną – 31,3%, pedagogikę przedszkolną lub wczesnoszkolną – 26,8%, pedagogikę pracy i zarządzanie zasobami ludzkimi – 14,0%, pedagogikę opiekuńczo-wychowawczą z terapią pedagogiczną – 12,3%. Nielicznie reprezentowani byli studenci specjalności: pedagogika szkolna i zdolności – 5,2% i pedagogika socjalna – 4,4%. Pojedyncze osoby studiowały edukację wieku dziecięcego, plastykę i edukację z grafiką komputerową. Średnia wieku badanych osób wyniosła 23,9 lat.

Dyskusja wyników. Uzyskane wyniki wskazują, że studenci kończący edukację pedagogiczną pragną przede wszystkim realizować swoją karierę na krajowym rynku pracy (75,6% wskazań). Wyraźnie zadeklarowanych do pracy za granicą jest co czwarty badany (24,4%). Przy czym emigrację definitywną rozpatruje blisko 8,9% respondentów. Pozostali nie mają bliżej jeszcze sprecyzowanych planów odnośnie do czasu,

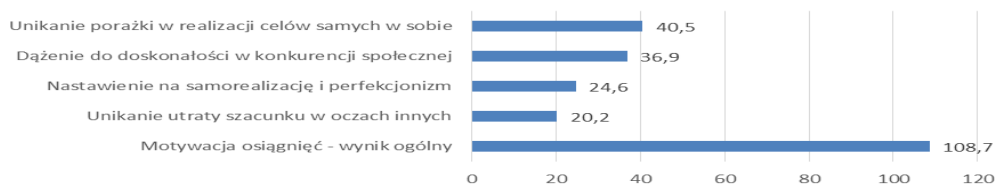
jaki chcą spędzić za granicą. Uzależniają to najczęściej od sytuacji na rynku pracy w kraju, do którego planują wyjechać i możliwości realizacji tam własnych planów życiowych.

Jednak, jak wynika z analizy materiału empirycznego (rys. 1), wśród studentów nie było ani jednej osoby, która charakteryzowałaby się bardzo wysokimi wynikami ogólnego wskaźnika motywacji osiągnięć w karierze międzynarodowej. Zaledwie jedna osoba (0,4%) uzyskała wynik wysoki. Jedyne co piętnasty respondent (6,6%) uzyskał wynik ponadprzeciętny, a dwie osoby (0,9%) wynik przeciętny. Tym samym niemal powszechnie (92,1%) badanych osób charakteryzuje się poniżej przeciętnymi (17,2%), niskimi (0,9%) i bardzo niskimi (74,0%) wynikami określającymi poziom aspiracji do realizacji kariery w innych warunkach środowiskowych, kulturowych i organizacyjnych, niż kariera w kraju. Można zatem sądzić, że przyszli pedagodzy nie widzą dla siebie szans zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej zgodnie ze zdobytym wykształceniem, co najwyżej w najniższym segmencie gospodarki kraju przyjmującego i podejmując się wykonania pracy poniżej posiadanych kwalifikacji niezgodnie ze swoimi zainteresowaniami. Uzyskane wyniki są zdecydowanie niższe od osób, które emigrowały zarobkowo w ostatnich latach (por. R. Bera, 2011, s. 381). Badani wykazują bowiem słabą lub nawet brak niekiedy determinacji i woli do czasowego wyjazdu za granicę w celu podjęcia tam pracy i realizacji zadań i celów życiowych związanych z rozwojem osobistym, życiem codziennym, rekreacją i czasem wolnym.

Rys. 1. Ogólny wskaźnik motywacji osiągnięć w karierze międzynarodowej (dane w %)

Na podstawie uzyskanych średnich można określić strukturę czynnikową motywacji osiągnięć (rys. 2). I tak najwyższą wartość ($M = 40,5$, przy maks. – 91 i min – 13 punktów) uzyskał wskaźnik charakteryzujący motywę unikania porażki w realizowaniu kariery związanej z celami o charakterze wewnętrznym (samych w sobie). Kolejnym był czynnik charakteryzujący motywę związane z dążeniem do doskonałości w konkurencji społecznej, jaką stwarza kariera za granicą ($M = 36,9$, przy maks. – 63, min – 9 punktów). Następny czynnik odnosił się do motywów związanych z nastawieniem na samorealizację i perfekcjonizm ($M = 24,6$, przy maks. – 58, min – 8 punktów). Czwarty i ostatni wskaźnik charakteryzuje motywę związane z unikaniem utraty szacunku w oczach innych ($M = 20,2$, przy maks. – 42, min – 6 punktów). Okazuje się, że średnia ogólnej wartości wskaźnika motywacji osiągnięć w karierze międzynarodowej wynosi 108,7 (maks. – 252, min – 36 punktów).

Rys. 2. Struktura czynników opisujących motywację osiągnięć badanych studentów

Z analizy statystycznej wynika, że ogólny poziom motywacji osiągnięć studentów jest zróżnicowany w zależności od środowiska, w którym studiują ($p < 0,045$). Zdecydowanie większą motywacją charakteryzują się studenci UPH niż UMCS ($p < 0,016$) oraz nieznacznie wyższą niż studenci APS ($p \sim 0,05$). Można sądzić, że siedlecki studenci częściej od pozostałych rozważają wyjazd do pracy zarobkowej za granicę, towarzyszą jednak tym planom różne niepokoje i obawy przed poniesieniem porażki.

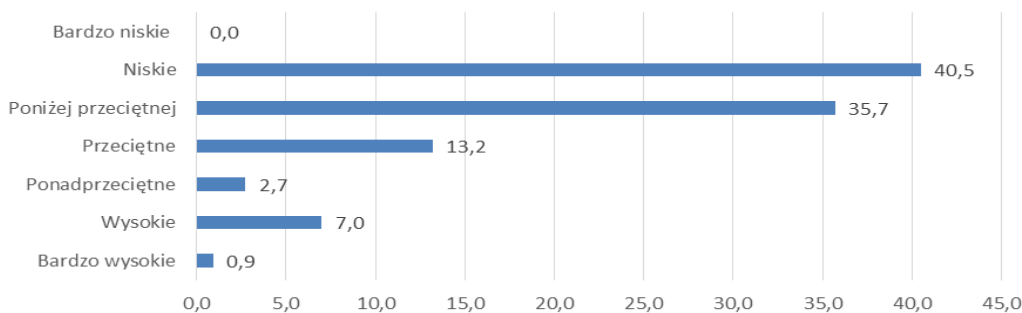
Spośród czterech analizowanych czynników dwa z nich różnicują w sposób istotny statystycznie badanych studentów reprezentujących różne ośrodki akademickie. Jest to czynnik – unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie ($p < 0,018$) i unikanie utraty szacunku w oczach innych ludzi ($p < 0,053$).

Ustalono, że studenci pedagogiki z UPH zdecydowanie częściej niż studenci UMCS ($p < 0,005$) i nieznacznie częściej niż przyszli pedagodzy APS ($p \sim 0,079$) przyjmują postawę unikową przed porażką oznaczającą negatywną ocenę w oczach własnych opierającą się na lęku przed utratą szacunku wobec własnej osoby w realizacji zadań związanych z motywami wewnętrznymi. Tak więc decyzja lub planowany zamiar wyjazdu do pracy za granicę jest rezultatem lęku przed antycypowaną porażką, jaka następuje w wyniku pozostania w kraju i narażenia się na frustrację niespełnienia zakładanych celów życiowych i rozwojowych.

Druga zależność statystyczna wskazuje, że zdecydowanie częściej studenci UPH niż młodzież akademicka UMCS ($p < 0,016$) przyjmuje postawę unikową przed porażką w znaczeniu negatywnej oceny w oczach innych ludzi. Motywacja ta opiera się na lęku badanych studentów przed utratą szacunku społecznego zarówno w oczach rodziny i społeczności lokalnej, jak również innych osób (służb zatrudnienia, pracodawców, urzędników itp.) (R. Bera, 2011).

Następnym krokiem procedury badawczej będzie analiza wyników czterech podskal (czynników) opisujących poziom motywacji osiągnięć przyszłych pedagogów.

Czynnik I. Unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie. Pierwszy analizowany czynnik motywacji osiągnięć w karierze międzynarodowej wskazuje na cele wewnętrzne, które jednostka uważa, że może zrealizować jedynie poprzez wyjazd za granicę i tym sposobem osiągnąć w życiu szczęście i uniknąć porażki. Wyjazd za granicę jest więc postrzegany jako sposób na uniknięcie niepowodzenia w realizacji celów i zadań życiowych (A. Bańka, 2005, s. 48). Uzyskane dane przedstawiono na rys. 3.

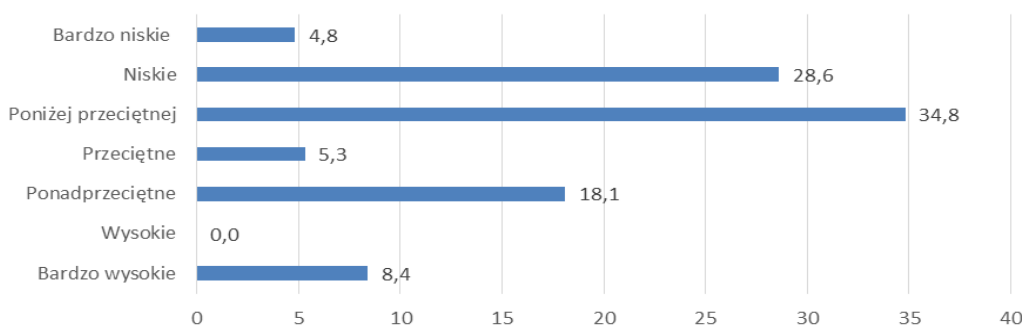

Rys. 3. Poziom wskaźnika – Unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie (dane w %)

Z badań wynika, że czynnik unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie ukształtował się na poziomie niskim i poniżej przeciętnej (76,2% wskazań). Zaledwie 2 osoby (0,9%) wyróżniają się bardzo dużą siłą woli i determinacją wyjazdu za granicę powodowane lękiem przed utratą poczucia wartości i szacunku dla samego siebie w perspektywie postrzeganego zagrożenia niezrealizowania własnych ambicji w kraju. Co szósty respondent (7,0%) charakteryzuje się dużym natężeniem wartości określającym te zmienne. Przeciętne wyniki w tym zakresie są udziałem 2,6% badanych.

Należy zatem skonstatować, że przyszli pedagodzy wykazują słabą lub nawet niekiedy brak determinacji i woli wyjazdu do pracy za granicę dla realizowania własnej kariery. Powodowane jest to lękiem przed utratą własnej wartości i szacunku dla samego siebie w perspektywie postrzeganego zagrożenia niezrealizowania własnych ambicji.

Czynnik II. Dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej. Wynik ten pozwala określić przekonania badanych studentów odnoszące się do możliwości podolania konkurencji społecznej i oczekiwanych z tego tytułu korzyści wewnętrznych (rozwojowych i psychicznych) oraz zewnętrznych (materialnych) (A. Bańka, 2005, s. 52). Uzyskane dane przedstawione zostały na rys. 4.

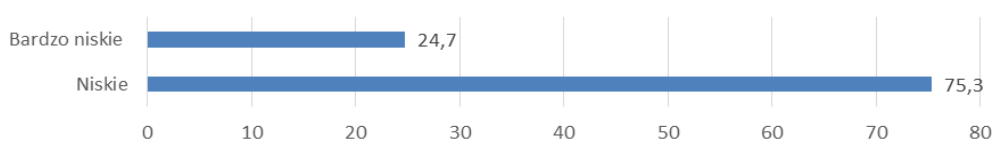

Rys. 4. Poziom wskaźnika – Dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej

Wskaźnik ten kształtuje się głównie na poziomie poniżej przeciętnym i niskim (63,4% wskazań). Wyniki bardzo niskie uzyskało 4,8% badanych. Na poziomie przeciętnym i ponadprzeciętnym znalazł się niemal co czwarty badany student (23,4%). Bardzo wysokie wyniki tego wskaźnika charakteryzowały jedynie 8,4% badanej populacji.

Tak więc można stwierdzić, że 1/4 badanych osób kończących studia pedagogiczne charakteryzuje się pozytywnymi wynikami dążenia do doskonałości w konkurencji społecznej. Są w tej grupie osoby, które nawet wyróżniają się przekonaniami, że są w stanie wybić się ponad innych, pracując za granicami kraju i sprostać najwyższym standardom wymagań.

Czynnik III. Nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm. Trzeci czynnik charakteryzuje motywację badanych studentów związane z nastawieniem na samorealizację i perfekcjonizm. Uzyskane dane zobrazowane zostały na rys. 5.

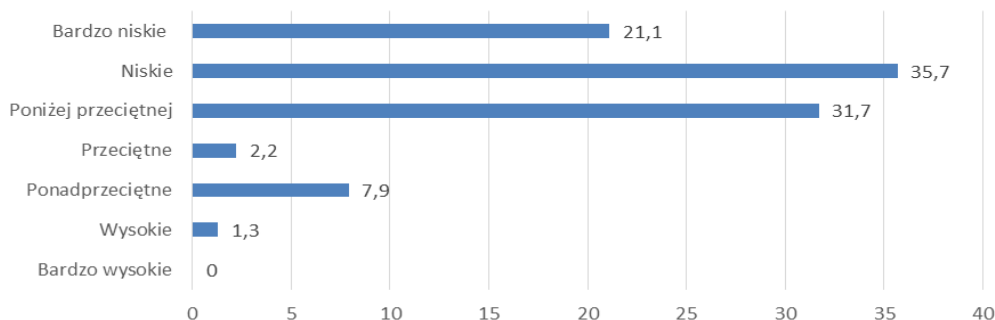
Rys. 5. Poziom wskaźnika – Nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm (dane w %)

Okazuje się, że badani studenci pedagogiki charakteryzują się jedynie niskimi (75,3% wskazań) i bardzo niskimi (24,7%) wynikami określającymi ich nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm. Nie było ani jednej osoby, która osiągnęłaby wyniki bardzo wysokie, wysokie, ponadprzeciętne lub chociażby przeciętne w tym zakresie.

Można więc stwierdzić, że przyszli pedagodzy wykazują słabą wolę i determinację lub niekiedy nawet brak tej motywacji do wyjazdu za granicę i tam kreowania swojej kariery zawodowej powodowanej dążeniem (chęcią) do zrozumienia, pogłębienia i zdobycia wiedzy oraz doświadczenia w związku z własną karierą zawodową i rozwojem w pracy.

Wskaźnik IV. Unikanie utraty szacunku w oczach innych. Ostatni z analizowanych wskaźników motywacji osiągnięć w karierze międzynarodowej jest miarą postawy unikowej (lekowej) przed porażką w znaczeniu negatywnej oceny w oczach innych ludzi. Motywacja unikowa opiera się na lęku badanych przed utratą szacunku społecznego zarówno wśród bliskich osób (rodziny, przyjaciół), jak i w środowisku lokalnym lub przed urzędnikami biur zatrudnienia lub potencjalnymi pracodawcami (A. Bańka, 2005, s. 36). Zebrane dane przedstawiono na rysunku 6.

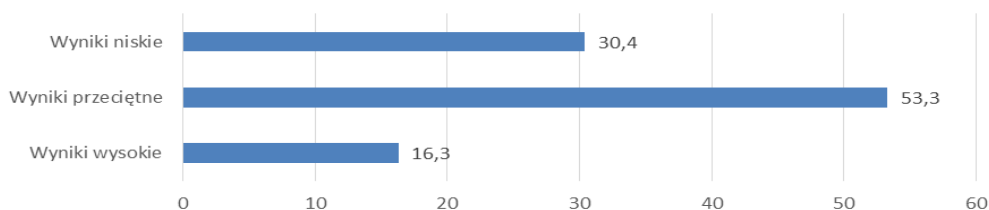
Ustalono, że nie uzyskano bardzo wysokich wyników na tej skali. Dominują wyniki poniżej przeciętnej (31,7%), niskie (35,7%) i bardzo niskie (21,1%). Wyniki wysokie uzyskało zaledwie 3 osoby (1,3%), ponadprzeciętne średnio co trzynasty respondent (7,9%), a przeciętne 5 osób (2,2%).

Rys. 6. Poziom wskaźnika – Unikanie utraty szacunku w oczach innych (dane w %)

Tak więc niemal powszechnie badani studenci pedagogiki charakteryzują się małą determinacją i wolą do wyjazdu z kraju i spróbowania swych sił na europejskim rynku pracy. Obawy te wynikają z lęku przed postrzeganą w oczach innych porażką i utratą szacunku społecznego wśród rodziny, bliskich, znajomych lub rówieśników.

Kolejne analizy dotyczyły nadziei na sukces badanych studentów pedagogiki związanych z ich przyszłą karierą zawodową. Uzyskany wynik ogólny nadziei na sukces wyrażający się w przekonaniu o własnej skuteczności i wytrwałości (sile woli) przedstawiono na rys. 7.

Rys 7. Ogólny wynik nadziei na sukces badanych osób (dane w %)

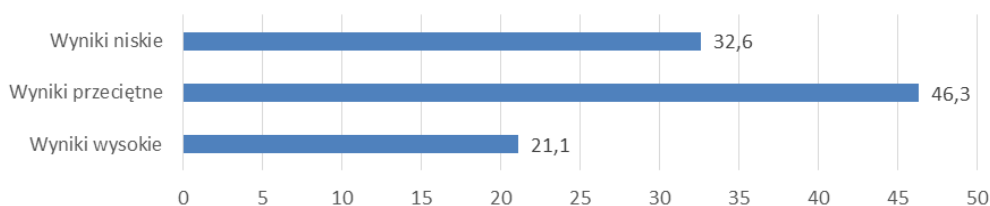
Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że co drugi badany student pedagogiki charakteryzuje się jedynie przeciętnym poziomem nadziei na sukces (53,3%). Podkreślić należy, że wynik niskie uzyskał bez mała co trzeci respondent (30,4%). Jedynie 16,3% przejawia wysoki poziom nadziei na sukces w swojej karierze zawodowej. Może to świadczyć, że aż 83,7% respondentów w przeciętnej bądź małej mierze jest przekonanych, iż potrafi inicjować dążenia do realizacji powziętego planu i wytrwać w tym postanowieniu mimo różnych napotykaných przeszkód. Zaledwie co szósty badany posiada silne przekonanie o własnej skuteczności w obliczu przeszkód i uciążliwości, posiadając silną wolę, która pozwala mu wytrwać w silnym postanowieniu. Uzyskane wyniki przyszłych pedagogów są wyraźnie niższe od absolwentów kończących inne kierunki studiów (por. R. Bera, 2014, s. 246).

Oprócz ogólnego wyniku dokonano także pomiaru dwóch komponentów nadziei. Okazuje się, że większym natężeniem średnich wartości charakteryzuje się komponent określający umiejętność znajdowania rozwiązań przez badane osoby ($M = 25,1$) niż

ich siła woli ($M = 22,1$). Tym samym respondenci postrzegają siebie częściej jako osobę zdolną i zaradną, a przez to będącą w stanie wymyślić lub poznać jeden lub więcej skutecznych sposobów prowadzących do celu. Tym samym jest to ich przekonanie o własnej wiedzy i kompetencji intelektualnej, które pozwala na skuteczną egzekucję woli. Natomiast w mniejszym stopniu są przekonani o możliwości zrealizowania powziętego planu, rzadziej potrafią zainicjować dążenie do celu po wybranej drodze i wytrwać w nim mimo napotykaných przeszkód. W praktyce jest to przejaw słabszej siły ich woli (Łaguna i in. 2005, s. 7).

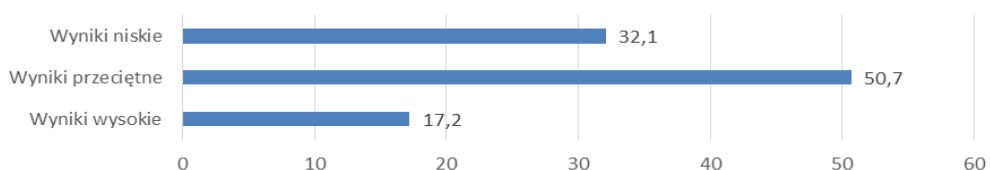
Z analizy statystycznej wynika, że badanych studentów z różnych ośrodków akademickich różnicuje w sposób istotny umiejętność znajdowania rozwiązań ($p < 0,049$) oraz nieznacznie siła woli ($p \sim 0,056$). Okazało się, że studenci UMCS częściej niż ich rówieśnicy z UPH wykazują się silnym przekonaniem o własnej skuteczności jako wykonawcy, rzadziej ulegają zwątpieniu w sytuacjach trudnych ($p < 0,015$).

Ze szczegółowej analizy wynika (rys. 8), że na skali mierzącej przekonania o umiejętności znajdowania rozwiązań również dominują wyniki przeciętne przyszłych pedagogów reprezentujących różne ośrodki akademickie (46,3%). Co trzeci badany (32,6%) uzyskał wynik niski, a co piąty respondent wynik wysoki (21,1%). Można więc skonstatować, że blisko połowa badanych osób w przeciętnym stopniu jest zdolna do postrzegania siebie jako tej osoby, która może i potrafi znaleźć skuteczne sposoby na osiągnięcia zakładanych planów. Nieliczni są w pełni przekonani, że posiadają odpowiednie zasoby (wiedzy i umiejętności profesjonalnych oraz kompetencji społecznych), aby skutecznie zmierzyć się z problemami i realizować powzięte plany (por. R. Bera, 2014, s. 247).

Rys. 8. Umiejętność znajdowania rozwiązań przez badane osoby (dane w%)

Zbliżony rozkład odpowiedzi uzyskano w przypadku skali mierzącej siłę woli badanych studentów pedagogiki (rys. 9).

Rys. 9. Siła woli badanych osób (dane w %)

Co drugi respondent charakteryzuje się przeciętnym poziomem siły woli (50,7%), z kolei co trzeci niskim (32,2%), a jedynie co szósty (17,2%) wykazuje się energią wynikającą z przekonania o własnej skuteczności, co owocuje osiągnięciem założonych celów i pokonaniem trudności w chwili zwątpienia, przeszkód i zmęczenia. Silna wola pomaga im utrzymać wybraną do realizacji najlepszą drogę prowadzącą do celu (Łąguna i in., 2005, s. 7).

Po dokonaniu diagnozy motywacji osiągnięć w karierze zawodowej badanych studentów pedagogiki oraz ich nadziei na sukces zawodowy zweryfikowano zakładane zależności zachodzące między tymi zmiennymi. Najpierw dokonano korelacji w odniesieniu do wszystkich badanych, a następnie korelowano zmienne dla studentów z poszczególnych uczelni: UPH, UMCS i APS (tabela 3).

Tabela 3. Motywacja osiągnięć w karierze międzynarodowej studentów a ich nadzieja na sukces

Komponenty nadziei na sukces	Unikanie porażki w realizacji celów samych w sobie	Dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej	Nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm	Unikanie utraty szacunku w oczach innych	Motywacja osiągnięć-wynik ogólny
Wszyscy badani studenci					
Umiejętność znajdowania rozwiązań	0,02	0,20*	0,20*	0,02	0,17*
Siła woli	0,00	0,17*	0,15*	0,06	0,12*
Studenci Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach					
Umiejętność znajdowania rozwiązań	-0,03	0,19	0,15	0,01	0,14
Siła woli	-0,01	0,19	0,25*	0,09	0,17
Studenci Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie					
Umiejętność znajdowania rozwiązań	0,15	0,13	0,27*	0,13	0,22*
Siła woli	0,04	0,03	-0,03	-0,04	0,04
Studenci Akademii Pedagogiki Specjalnej					
Umiejętność znajdowania rozwiązań	0,07	0,35*	0,32*	-0,03	0,30*
Siła woli	-0,02	0,33*	0,29*	0,19	0,23

* $p < 0,05$.

Okazuje się, że ogólny poziom motywacji osiągnięć badanych studentów pedagogiki wykazuje istotny związek statystyczny z ich umiejętnością znajdowania rozwiązań ($r = 0,17$) i siłą woli ($r = 0,12$) przejawiająca się w zaradności znajdowania skutecznych sposobów prowadzących do określonego celu oraz silnym przekonaniu o własnej skuteczności. Wraz ze wzrostem nadziei na sukces w dwóch analizowanych jej wymiarach rośnie również poziom motywacji osiągnięć badanych osób.

Stwierdzono istotne statystycznie zależności między umiejętnością znajdowania rozwiązań a dążeniem do doskonałości w konkurencji społecznej ($r = 0,20$) i nastawieniem na samorealizację ($r = 0,20$). Osoby wykazujące się umiejętnością znajdowania rozwiązań częściej niż pozostałe wyróżniają się wyższym poziomem dążenia do doskonałości w realizacji zadań w konkurencji i w relacji z innymi ludźmi oraz wyższym poziomem nastawienia na realizację siebie i dążenie do doskonałości dla samej satysfakcji z jej osiągnięcia.

Ujawniono również korelację zachodzącą między siłą woli badanych studentów a ich dążeniem do doskonałości ($r = 0,17$) i nastawieniem na samorealizację ($r = 0,15$). Im silniejsza siła woli badanych osób tym większe dążenie do doskonałości w realizacji zadań w konkurencji społecznej, dążeniu do doskonałości i zwiększania perfekcjonizmu w wykonywaniu zadań.

Okazuje się, że w grupie studentów UPH występuje tylko jedna zależność istotna statystycznie między motywacją osiągnąć lub zmiennymi ją opisującymi a podskalami nadziei na sukces ($r = 0,25$). Im większa siła woli badanych studentów, tym większe nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm przejawiające się w determinacji wyjazdu za granicę powodowanego dążeniem do pogłębienia i zdobycia nowej wiedzy oraz doświadczenia związanego z karierą i rozwojem zawodowym.

Z kolei wśród studentów UMCS stwierdzono zależność istotną statystycznie między umiejętnością znajdowania rozwiązań jako cechą ich wyróżniającą a ogólnym poziomem motywacji osiągnąć w karierze międzynarodowej ($r = 0,27$) oraz nastawieniem na samorealizację i perfekcjonizm ($r = 0,22$). Im częściej badane osoby postrzegają siebie jako osoby zdolne i zaradne, a przez to będące w stanie wymyśleć lub poznać jeden lub więcej skutecznych sposobów prowadzących do celu, tym większa charakteryzuje ich motywacja osiągnąć zawodowych w karierze międzynarodowej. Wzrostowi przekonania o umiejętności znajdowania rozwiązań towarzyszy również wzrost nastawienia na samorealizację i perfekcjonizm w przyszłych działaniach zawodowych.

Natomiast bardziej złożone zależności między badanymi zmiennymi zostały ujawnione wśród studentów APS. Im większe przekonanie badanych o własnych umiejętnościach znajdowania rozwiązań, tym wyższa motywacja osiągnąć w karierze międzynarodowej ($r = 0,30$), większe ich dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej ($r = 0,35$) i większe nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm ($r = 0,32$). Rosnącej zaś sile woli przejawiającej się w przekonaniu o możliwości zrealizowania powziętego planu towarzyszy rosnące dążenie do doskonałości w konkurencji społecznej ($r = 0,33$) i nastawienie na samorealizację i perfekcjonizm ($r = 0,29$).

Podsumowanie. Przeprowadzone analizy wskazują, że przyszli pedagodzy mimo planowania często wyjazdu do pracy za granicę wykazują się jednak niską motywacją osiągnąć w karierze międzynarodowej. Rozpatrują zatrudnienie w najniższym segmencie gospodarki kraju przyjmującego i podjęcia pracy poniżej kwalifikacji i niezgodnie ze swoimi zainteresowaniami. Stąd też w grupie badanych słaba determinacja do wyjazdu i realizacji zadań i celów życiowych związanych z rozwojem osobistym, życiem codziennym, rekreacją i czasem wolnym. Badani studenci większe szanse dla własnego rozwoju dostrzegają na krajowym rynku pracy niż poza granicami pracy ze względu na

specyficzny charakter swojego przygotowania zawodowego, chociaż wykazują ponadprzeciętne lub przeciętne możliwości podołania w karierze międzynarodowej konkurencji społecznej i oczekiwanych z tego tytułu korzyści rozwojowych i psychicznych oraz materialnych.

Ogólna motywacja osiągnięć jest skorelowana zarówno z umiejętnością znajdowania rozwiązań, jak i siłą woli. Osoby wykazujące się determinacją i wolą do czasowego wyjazdu za granicę w celu podjęcia tam pracy i realizacji zadań i celów życiowych związanych z rozwojem osobistym, życiem rodzinnym, rekreacją i czasem wolnym posiadają silne przekonanie o możliwości realizacji powziętego planu i postrzegają siebie jako osobę zdolną i zaradną, która potrafi przyjąć optymalne rozwiązania i osiągnąć założony cel.

Uzyskane wyniki świadczą o potrzebie kształtowania w większym stopniu w toku studiów motywacji osiągnięć młodzieży akademickiej i ich kreatywności warunkującej sukcesy i pomyślny rozwój zawodowy oraz budowania swojej ścieżki kariery zawodowej nie tylko w kraju, lecz także na międzynarodowym rynku pracy. Wszak trudno przewidzieć, jak potoczą się indywidualne losy absolwentów po ukończeniu edukacji pedagogicznej.

Bibliografia

1. Bailey T.C., Snyder C.R., *Satisfaction with life and hope: a look at age and marital status*, "The Psychological Record", 2007, nr 57.
2. Bańka A., *Motywacja osiągnięć. Podstawy teoretyczne i konstrukcja skali do pomiaru motywacji osiągnięć w wymiarze międzynarodowym*, Poznań 2005.
3. Bera R., *Emigranci polscy w nowym środowisku pracy*, Lublin 2011.
4. Bera R., *Plany emigracji zarobkowej młodzieży kończącej studia wyższe, a ich nadzieja na sukces*, [w:] K. Denek, A. Kamińska, P. Oleśniewicz (red.), *Edukacja Jutra. Od uniwersytetu do starości. Aspekty edukacji osób dorosłych*, Sosnowiec 2014.
5. Bera R., *Postawy zawodowe pilotów wojskowych w procesie restrukturyzacji polskich sił powietrznych*, Warszawa 2003.
6. Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 2000.
7. Łaguna M., Trzebiński J., Zięba M., *Kwestionariusz Nadziei na Sukces*, Warszawa 2005.
8. Obuchowski K., *Psychologia dążeń ludzkich*, Warszawa 2002.
9. Peterson S.J., Byron K., *Exploring the role of hope in job performance: Results from four studies*, "Journal of Organizational Behavior", 2008, vol. 29, nr 6.
10. Reykowski J., *Z zagadnień psychologii motywacji*, Warszawa 1979.
11. Snyder C.R., *Hope, goal blocking thoughts, and test-related anxieties*, "Psychological Reports", 1999, vol. 84, nr 1.
12. Snyder C.R., Rand K.L., Sigmon D.R., *Hope theory: A member of the positive psychology family*, [w:] C.R. Snyder, S.J. Lopez (red.) *Handbook of positive psychology*, New York 2002.
13. Zimbardo P., *Psychologia i życie*, Warszawa 1999.

dr Joanna WIERZEJSKA

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Instytut Pedagogiki, Zakład Pedagogiki Pracy i Andragogiki
e-mail: joanna.wierzejska@interia.eu